

**ДОДАТКОВІ ЗАНЯТТЯ (РЕПЕТИТОРСТВО) – ЦЕ НЕДОВІРА ДО
ШКОЛИ ЧИ БАЖАННЯ УСПІШНО СКЛАСТИ ЗОВНІШНЄ
НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ**

Ващенко Лідія Семенівна

к.п.н., старш. наук. співробітник, відділ
моніторингу та оцінювання якості загальної
середньої освіти, Інститут педагогіки
НАПН України

Анотація. У статті подано аналіз результатів опитування різних груп респондентів - старшокласників, вчителів, першокурсників та батьків щодо причин та шляхів запобігання розвитку масового репетиторства серед випускників, можливості складання зовнішнього незалежного оцінювання не вдаючись до додаткових занять. Автор спробувала знайти відповіді на запитання щодо шляхів пониження рівня репетиторства за допомогою широкої комунікації з батьками щодо процесу навчання в школі; зміцнення переконання, що зовнішнє незалежне оцінювання можна скласти за допомогою знань та умінь, отриманих на уроках; стимулювання вчителів використовувати інструментарій оцінювання, подібний до ЗНО тощо.

Ключові слова: базова школа, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання, тестові технології, додаткові заняття, репетиторство.

Актуальність питання. Запровадження державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) за базову школу потребує вирішення дуже важливого питання – уникнення масового репетиторства, предметного тренування учнів [2]. Ми не заперечуємо додаткові заняття, окремим школярам вони потрібні, мова йде саме про масовий характер цього явища. Серед громадськості триває дискусія про те, що є причиною і як

запобігти розвитку масового репетиторства серед випускників. Старшокласники відчують розрив між матеріалом, який вони вивчають у школі і вимогами ЗНО. Поширеною є думка про те, що викладання у школі є недостатньо якісним, про це свідчать і результати опитування (таблиця 1). Взагалі практика репетиторства характерна для багатьох країн світу. У США проводилися цікаві дослідження взаємозв'язку додаткових занять і результатів екзаменів SAT (стандартизоване шкільне тестування, результати якого є критерієм відбору (часто не єдиним) до американських вузів). Основний висновок дослідження полягає в тому, що учні, які відвідують додаткові заняття, тести виконують краще, але ефект є значно скромніший від того, що обіцяють адміністратори курсів батькам [4]. С. Бьюн і Х. Парк [4,5] оцінювали ефективність комерційних курсів з підготовки до екзамену SAT для різних національних груп в США. Автори показали, що вихідці із Східної Азії частіше всього звертаються до послуг репетиторів і отримують в результаті найбільший приріст у підсумковій оцінці. При цьому у східно - азіатських школярів середній рівень успішності до початку підготовки в середньому був вищий, ніж у представників інших національностей. Як невисокий, хоча і позитивний, оцінюється ефект приватного репетиторства і в Кореї.

Результати дослідження. З метою пошуку відповіді на ці та багато інших запитань ми звернулися до учасників навчального процесу [1]. В нашому опитуванні взяли участь 1454 респонденти м. Києві, Запоріжжя, Хмельницька і області, Ніжина. Серед опитаних 562 – учні, 250 - вчителів, 309 - першокурсників, 260- батьків. Переважна більшість старшокласників, першокурсників та батьків переконані, що шкільної підготовки недостатнього для успішного складання зовнішнього незалежного оцінювання (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання (у%) про те, чи достатньо шкільної підготовки щоб успішно скласти ЗНО

Категорія респондентів	Не достатньо
Дев'ятикласники	82
Одинадцятикласники	82
Першокурсники	74
Батьки	73

Таблиця2

Розподіл відповідей на запитання (у%) про те, чи необхідні репетитори щоб успішно скласти ЗНО

Категорія респондентів	Так
Дев'ятикласники	82
Одинадцятикласники	89
Першокурсники	77
Батьки	89

Відповідно стільки ж респондентів вважають, що необхідно наймати репетиторів для підготовки до іспитів (таблиця 2).

Окрім того, 67% дев'ятикласників міських шкіл вважають, що натепер для успішного складання державної підсумкової атестації їм також потрібні додаткові заняття. Дев'ятикласники сільської місцевості більше сподіваються на свої сили, 52% з них вважають, що можуть підготуватися до ДПА самостійно. Виявилось, що немає статистично значущого зв'язку між типом населеного пункту, де студенти проживали під час навчання у школі, і зверненням до послуг репетиторів. Це ставить під сумнів поширену думку, що кращі результати, які показують на ЗНО учні з міст (причому чим більше місто, тим вищі результати мають випускники), зумовлені кращим доступом до послуг репетиторів. Втім, треба зважати, що опитані вже навчаються у ВНЗ,

тобто найімовірніше представляють найбільш мотивованих, академічно успішних та підготовлених випускників сільських та селищних шкіл, а якщо опитати усіх випускників, то картина може

Ми попросили першокурсників назвати предмети, за якими вони зверталися за допомогою до репетиторів. Загалом розподіл відповідей на це запитання зображено в таблиці 3. Назви предметів та їх кількість, як правило, залежать від профілю вищого навчального закладу, які вони обирають. Однак, більше половини всіх абітурієнтів готувалися з репетиторами до іспиту з української мови. Майбутні журналісти брали додаткові заняття також з іноземної мови, історії України; студенти факультету судноводіння, майбутні електромеханіки та агротехніки - з математики, географії, фізики; тваринники - з біології. Результати опитування свідчать про те, що молоді люди усвідомлюють значення оволодіння іноземними мовами. Третина першокурсників користувалися послугами додаткових занять з трьох і більше предметів.

Таблиця 3

Розподіл відповідей на запитання щодо предметів з яких першокурсники зверталися за допомогою до репетиторів (у%)

№	Предмети	Студенти факультетів					
		Журналістики	Судноводіння	Тваринництва та водних біоресурсів	Електро-механіки	Агротехніки	Загалом
1	Українська мова та література	67	63	52	57	44	57
2	Іноземна мова	80	60	21	14	6	41
3	Історія України	86	4	34	3	3	37
4	Математика	8	77	19	62	28	39
5	Географія	6	12	8	19	19	13
6	Біологія	1	0	52	0	0	11
7	Фізика	1	19	1,5	14	3	8
8	Хімія	1	2	17,5	3	3	5

На нашу думку понизити рівень масового репетиторства можна за допомогою широкої комунікації з батьками щодо процесу навчання в школі; зміцнення переконання, що зовнішнє незалежне оцінювання можна скласти за допомогою знань та умінь, отриманих на уроках; стимулювати вчителів використовувати інструментарій оцінювання, подібний до ЗНО. Варто ширше заохочувати учнів користуватися наданими державою можливостями підготовки до іспитів (доступні он лайн - версії тесту), а також пробне ЗНО що допоможе ознайомитися з тестовими завданнями. Окрім того, можливо варто змінити формат тестових завдань. Закриті тестові завдання сприяють запам'ятовуванню деталей. Тому школярі і вчителі, які ідентифікують себе як репетиторів, досить часто працюють над запам'ятовуванням предметної інформації. Значно ефективнішим є використання також відкритих тестових завдань, запитань з розгорнутою відповіддю [3]. Для підготовки до такого іспиту недостатньо завчити деталі, натомість необхідно системно і глибоко знати предмет, щоб аргументувати відповідь. Саме так можна мінімізувати роль репетиторів, а у школярів буде необхідність вивчати предмет протягом року.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

- 1.Ващенко Л.С. Про зовнішнє незалежне оцінювання за базову школу/ Біологія і хімія у рідній школі. 2018. - №3.- С.23 - 29.
- 2.Закон України “Про освіту”/Голос України. 2017.- №178 – 179- С.14,16
- 3.Локшина О.І. Зміст шкільної освіти у країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія/ – К., 2009. - С.329.
4. Прахов И.А.Влияние инвестиций в дополнительную подготовку на результаты ЕГЭ/ Вопросы образования. 2014.- №3.- С.74 – 99.
- 5.Byun S., Park H. (2012) The Academic Success of East Asian American Youth: The Role of Shadow Education // Sociology of Education. Vol. 85.No 1. P. 40–60.